

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS DE REUZEMOLENSTRAAT/KONING ALBERTSTRAAT TE DIKSMUIDE (WEST-VLAANDEREN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

NOTA

ABO Archeologische Rapporten 1301

Rapport opgemaakt door: Pedro Pype en Jan Coenaerts

Derbystraat 55

9051 Gent

juli 2020

Dossiernr. 28538.R.01

Projectcode OE: 2020G4

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief langs de Reuzemolenstraat/Koning Albertstraat te Diksmuide (West-Vlaanderen).

Auteur

Pedro Pype en Jan Coenaerts

Projectnummer

- 28538 (intern)
- 2020G4 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, juli 2020

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1301

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	15/07/2020	Interne draft
v1	16/07/2020	Externe draft / definitieve versie
v2	17/07/2020	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Pedro Pype
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

1	Inleiding.....	6
1.1	Administratieve gegevens	6
1.2	Archeologische voorkennis	6
2	Onderzoekvragen en –doel (citaat uit Bot 2019)	7
2.1	Randvoorwaarden.....	7
2.2	Werkwijze en strategie.....	7
3	Aard van de bedreiging	12
3.1	Huidige situatie	12
3.2	Toekomstige situatie	12
4	Archeologische verwachting op basis van de bureaustudie	14
4.1	Interpretatie en datering (citaat uit Bot 2019)	14
4.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	15
5	Assesmentrapport: resultaten proefsleuven	16
5.1	Werkwijze.....	16
5.2	Overzichtsplan.....	16
5.3	Dekkingsgraad	18
5.4	Afwijking programma van maatregelen.....	18
5.5	Observaties en registraties van vondsten	19
5.6	Observaties en registraties van stalen	19
5.7	Conservatie assessment	19
6	Assessment van sporen, spoorcombinaties en structuren	20
6.1	Werkput 1 (proefput 1)	20
6.2	Werkput 2 – 4 (Proefsleuf 3 - 5)	27
6.3	Werkput 5 (Proefput 2)	29
6.4	Assessment van sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren	31
7	Interpretatie van de archeologische site	32
7.1	Beantwoording van de onderzoeksvragen.....	32
8	Besluit.....	34
9	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	35
10	Bibliografie	36
10.1	Literaire bronnen	36
10.2	Online bronnen	36

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Inplantingsplan van de proefputten en proefsleuven (Bot, Willaert 2019)	9
Figuur 2: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied langs de Reuzemolenstraat (ABO nv 2020)	10
Figuur 3: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied richting de Koning Albertstraat (ABO nv 2020)	10
Figuur 4: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied vanaf de Koning Albertstraat met zicht op de kelders (ABO nv 2020).....	11
Figuur 5: Vereenvoudigd grondplan met aanduiding van de geplande werkzaamheden (Bot, Willaert 2019)	13
Figuur 6: Reconstructie van de stadsontwikkeling van Diksmuide op de kadasterkaart van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied in het zwart (Dewilde 1986, p. 134-157).....	15
Figuur 7: Inplantingsplan van de voorgestelde proefputten en –sleuven (Bot, Willaert 2019) .	16
Figuur 8: Algemeen grondplan op GRB met aanduiding van de werkputten en de geregistreerde profielen (ABO nv 2020)	17
Figuur 9: Algemeen grondplan op orthofoto met aanduiding van de werkputten en de geregistreerde profielen (ABO nv 2020)	17
Figuur 10: Algemeen grondplan op GRB met aanduiding van de werkputten en TAW-waarden (ABO nv 2020)	18
Figuur 11: overzicht percentages (ABO nv 2020).....	18
Figuur 12: Algemeen zicht op Werkput 1 (ABO nv 2020)	20
Figuur 13: Profiel 1 in Werkput 1 met antropogene accumulatie boven opgevulde geul (ABO nv 2020)	21
Figuur 14: Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2019)	22
Figuur 15: Verspreiding van de getijdengeulen in de westelijke kustvlakte met verspreiding van het oppervlakteveen (bruin). De blauwe lijn is de huidige loop van de IJzer (Bron: Baeteman 2011).	22
Figuur 16: Geologische doorsnede van de Handzamevallei (Bogemans, Baeteman 2006, p. 24)	24
Figuur 17: Geulopvulling en antropogene demping op de Gouden Leeuwsite (Pype, Boncquet en De Gryse 2011).....	24
Figuur 18: Quartair profieltypekaart 1/50.000 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (DOV Vlaanderen 2019)	25
Figuur 19: Profiel 1 in proefput 1 met aanduiding van de gelaagdheid (ABO nv 2020)	26
Figuur 20: Algemeen zicht op proefsleuf 3 en recente verstoringen (ABO nv 2020)	27
Figuur 21: Algemeen zicht op proefsleuf 4 met recente verstoringen (ABO nv 2020).....	28
Figuur 22: Profiel 1 in proefsleuf 3 (ABO nv 2020)	29
Figuur 23: Recente overwelfde bakstenen structuur in werkput 5 (ABO nv 2020).....	30
Figuur 24: Betonnen putdeksel van een ondergrondse waterciterne in werkput 5 (ABO nv 2020)	30

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2020G4
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Reuzemolenstraat/Koning Albertstraat
- Postcode :	8600
- Fusiegemeente :	Diksmuide
- Land :	België
Lambert1972coördinaten X,Y (EPSG:31370)	Xmin = 44351 Ymin = 192398 Xmax = 44430 Ymax = 192453
Kadaster	
- Gemeente :	Diksmuide
- Afdeling :	1
- Sectie :	B
- Percelen :	107m, 102f, 103b en 104g
Onderzoekstermijn	Juli 2020
Thesaurus	Bureauonderzoek, stadscontext, Diksmuide, Reuzemolenstraat, volle middeleeuwen tot late middeleeuwen, WOI

1.2 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, in de vorm van een bureauonderzoek, dat voor het onderzoeksgebied werd uitgevoerd heeft als projectcode **2019C143**. Er werd akte genomen van de bureaustudie met als **ID10569** (Bot 2019).

2 ONDERZOEKVRAGEN EN –DOEL (CITAAT UIT BOT 2019)

Het doel van de prospectie met ingreep in de bodem is bereikt wanneer de onderstaande onderzoeksvragen kunnen beantwoord worden.

Het onderzoek dient minimaal een antwoord te geven op onderstaande vragen:

- Hoe diep bevindt zich het archeologische niveau?
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiele aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd te worden voor een vervolgonderzoek?

Specifiek:

- Is er een W.O.I. observatiepost aanwezig binnen het plangebied? Hoe is deze opgebouwd?
- Zijn er archeologische resten te herkennen die in verband te brengen zijn met het Sint-Jorishof? Wat zijn de kenmerken van deze archeologische resten?

2.1 RANDVOORWAARDEN

Indien de voorgestelde methode niet kan uitgevoerd worden vanwege veiligheidsredenen, zal er in onderling overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed en de initiatiefnemer geopteerd worden voor de meest haalbare en wenselijke methode.

2.2 WERKWIJZE EN STRATEGIE

In het programma van maatregelen van de bekrachtigde archeologienota met ID10569 werd voorgesteld om het onderzoeksgebied te waarderen door middel van enkele proefputten en parallelle continue proefsleuven (Bot, Willaert 2019) (figuur 1).

De proefputten en proefsleuven worden ingepland rekening houdend met de wetenschappelijke vraagstelling en de huidige bebouwing.

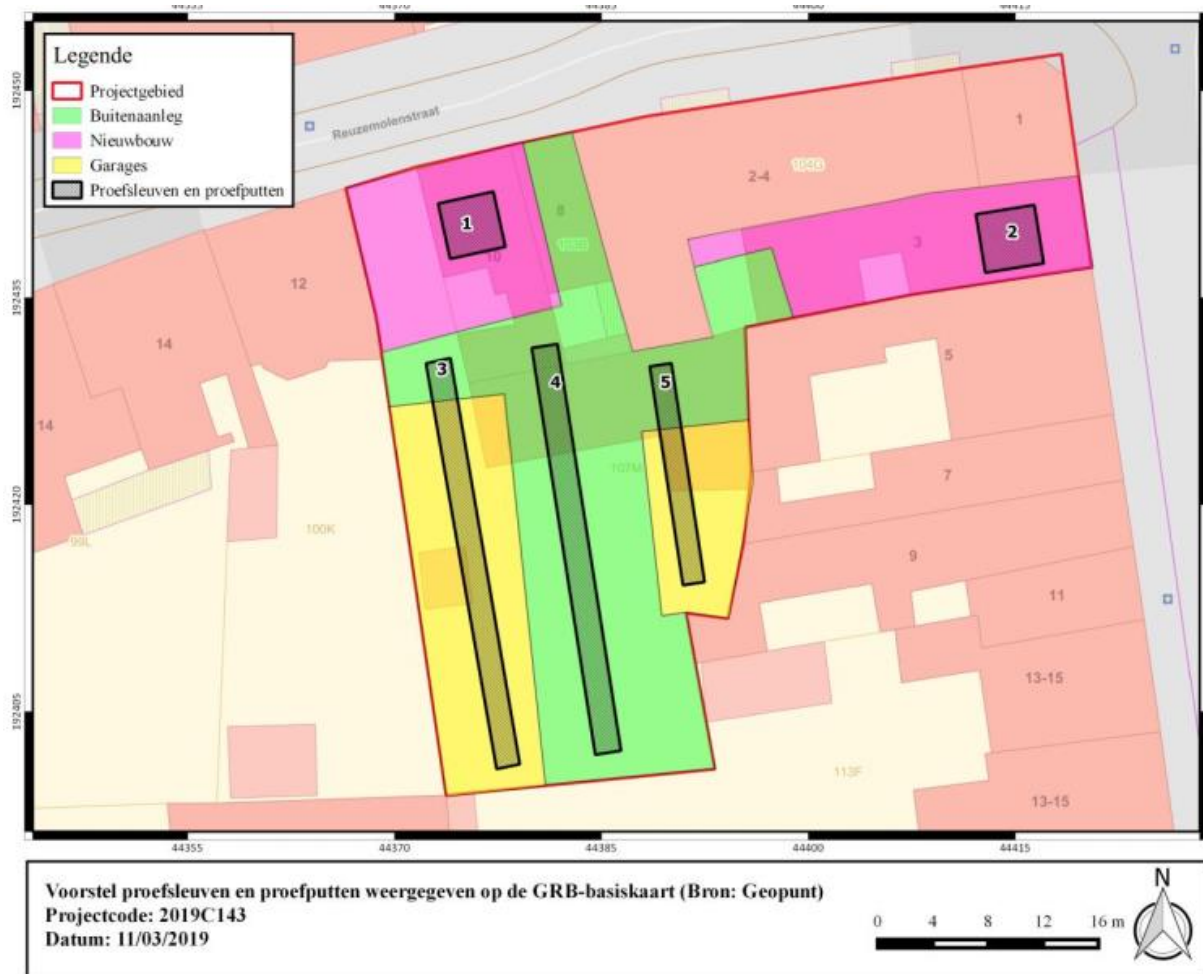
Proefput 1 (4x4m): deze bevindt zich ter hoogte van de geplande nieuwbouw en wordt aangelegd tot op de moederbodem (indien nodig door middel van boringen). Het doel is o.a. het opsporen van historische bebouwing en/of verstoringsgraad van de huidige bebouwing in te schatten.

Proefput 2 (4x4m): deze bevindt zich tevens ter hoogte van de geplande nieuwbouw thv de Koning Albertstraat en wordt tevens aangelegd tot op de moederbodem.

Proefsleuf 3 (30x2m): deze bevindt zich ter hoogte van de geplande garages en omgevingsaanleg en wordt aangelegd tot op het eerste archeologische niveau. Indien dit hoger ligt dan 0,8m onder het maaiveld dan wordt plaatselijk gepeild naar de stratigrafie tot een diepte van 0,8m onder het maaiveld. Indien dit lager ligt dan 0,8m onder het maaiveld dan wordt de diepte van de sleuf beperkt tot 0,8m onder het maaiveld.

Proefsleuf 4 (30x2m): deze bevindt zich ter hoogte van de buitenaanleg en wordt aangelegd tot op het eerste archeologische niveau. Indien dit hoger ligt dan 0,5m onder het maaiveld dan wordt plaatselijk gepeild naar de stratigrafie tot een diepte van 0,5m onder het maaiveld. Indien dit lager ligt dan 0,5m onder het maaiveld dan wordt de diepte van de sleuf beperkt tot 0,5m onder het maaiveld.

Proefsleuf 5 16x2m): deze bevindt zich ter hoogte van de geplande garages en omgevingsaanleg en wordt aangelegd tot op het eerste archeologische niveau. Indien dit hoger ligt dan 0,8m onder het maaiveld dan wordt plaatselijk gepeild naar de stratigrafie tot een diepte van 0,8m onder het maaiveld. Indien dit lager ligt dan 0,8m onder het maaiveld dan wordt de diepte van de sleuf beperkt tot 0,8m onder het maaiveld.

Figuur 1: Inplantingsplan van de proefputten en proefsleuven (Bot, Willaert 2019)

Figuur 2: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied langs de Reuzemolenstraat (ABO nv 2020)

Figuur 3: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied richting de Koning Albertstraat (ABO nv 2020)

Figuur 4: Algemeen zicht op het onderzoeksgebied vanaf de Koning Albertstraat met zicht op de kelders (ABO nv 2020)

3 AARD VAN DE BEDREIGING

De aard van de bedreiging is overgenomen uit Bot, Willaert 2019.

3.1 HUIDIGE SITUATIE

‘Het onderzoeksgebied is gelegen binnen de historische stadskern van Diksmuide, op de hoek van de Reuzemolenstraat en de Koning Albertstraat. De Grote Markt bevindt zich net ten noordoosten van het onderzoeksgebied.

Het noordelijke deel van het onderzoeksgebied is quasi volledig bebouwd. Ter hoogte van de Koning Albertstraat is er de aanwezigheid van een woning met handelspand en is langs de straatzijde onderkelderd over de volledige breedte van het pand. ‘

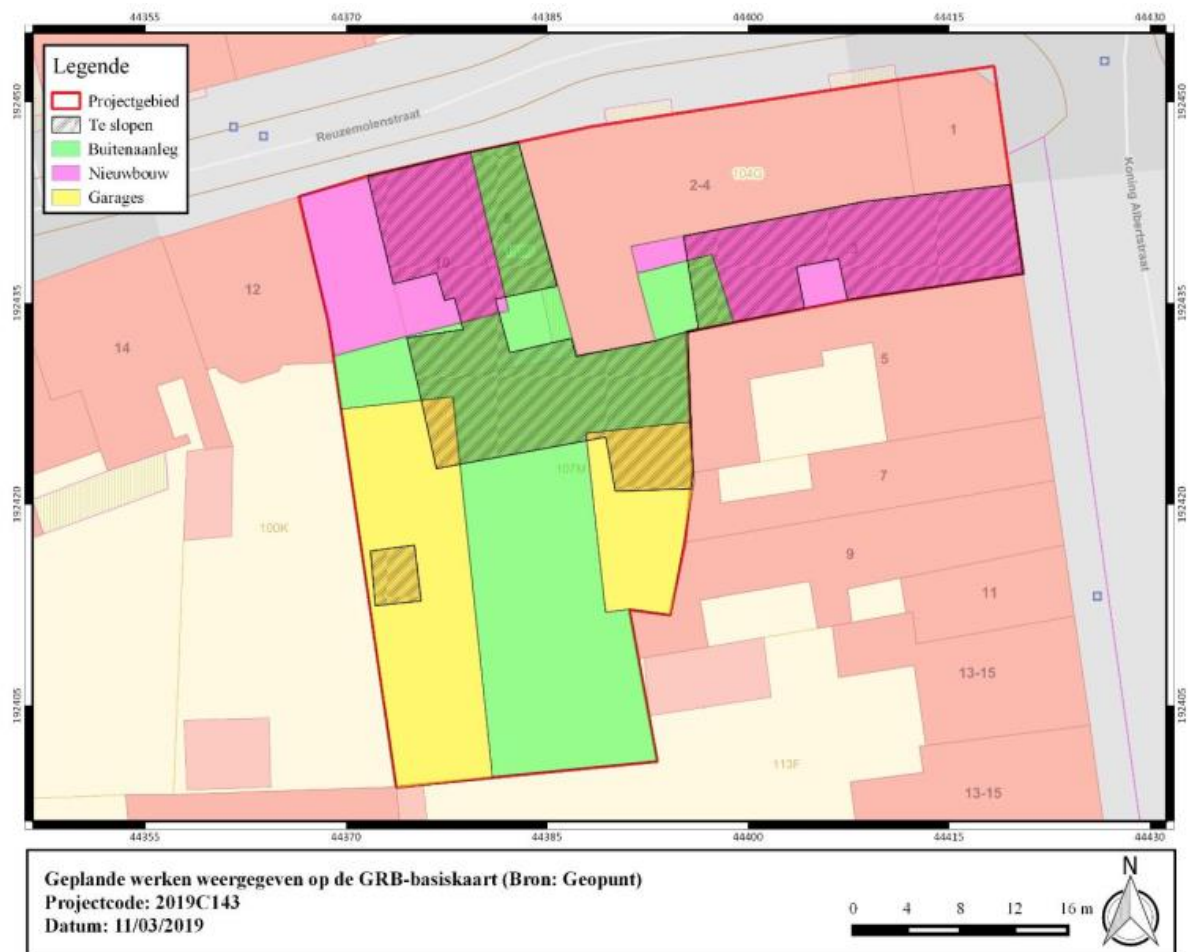
3.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

‘In een eerste fase van de werken worden de woningen nrs. 8 en 10 langs de Reuzemolenstraat en nr. 1 langs de Koning Albertstraat gesloopt, evenals enkele bijgebouwen in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied. Het handelspand langs de Koning Albertstraat wordt gesloopt mits behoud van de gevel. Dit pand is over de volledige breedte onderkelderd.

Hier wordt een nieuwbouw appartement met handelsfunctie voorzien. Het gebouw zal opgetrokken worden met een paalfundering tot een diepte van ca. 5m-mv. De diepte van de uit te graven vloerplaat bedraagt 41cm-mv. Wat betreft de onderliggende kelder zal het gewelf verwijderd worden en de kelder zelf wordt opgevuld met zeefzand. De fundering aan de straatzijde zal herbruikt worden. Ter hoogte van de af te breken bijgebouwen worden nieuwe garages voorzien door middel van een sleuffundering tot 80cm-mv.

Langs de Reuzemolenstraat worden in plaats van de af te breken woningen nieuwbouwappartementen voorzien maar niet onderkelderd. Het gebouw zal tevens voorzien worden met een paalfundering tot een diepte van ca. 5m-mv.

De omgevingsaanleg betreft de realisatie van een nieuwe verharding en groenzone. Voor de omgevingsaanleg dient een algemene bodemingreep gerekend te worden van ca. 50cm-mv.’

Figuur 5: Vereenvoudigd grondplan met aanduiding van de geplande werkzaamheden (Bot, Willaert 2019)

4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING OP BASIS VAN DE BUREAUSTUDIE

4.1 INTERPRETATIE EN DATERING (CITAAT UIT BOT 2019)

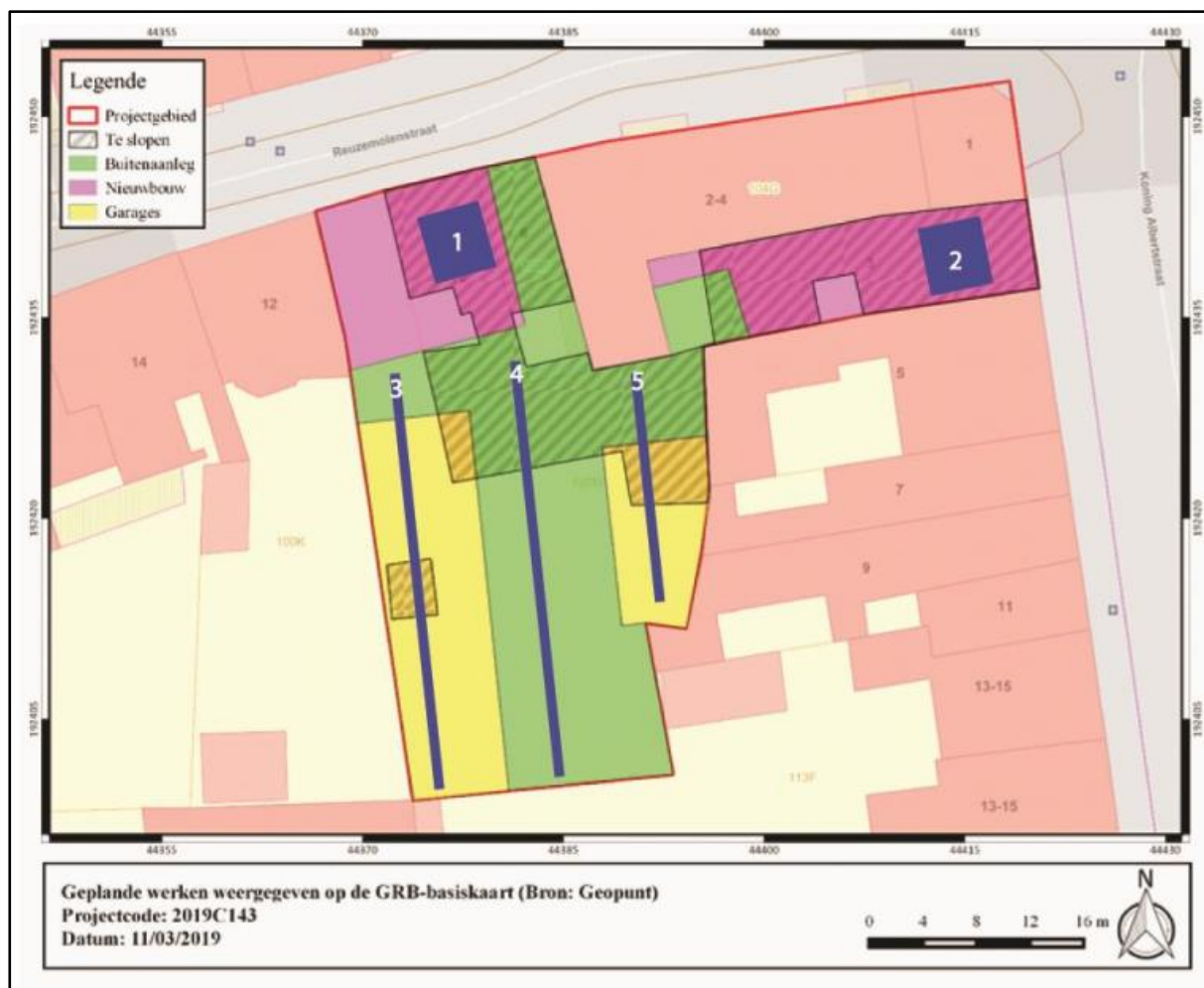
‘Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied groot is. Op basis van het bureauonderzoek kan onderstaande afgeleid worden:

- *Het onderzoeksgebied is gelegen in de historische binnenstad van Diksmuide (beschermde archeologische zone).*
- *Het onderzoeksgebied ligt net buiten de 11de eeuwse pré-stedelijk kern (figuur 6; groen), maar binnen het areaal van de 13de eeuwse stadsomwalling (figuur 6; paars). Op basis van archeologisch onderzoek op de Gouden Leeuw-site en de Grote Markt dient de loop van de gracht van de pré-stedelijke kern iets meer noordwaarts gesitueerd te worden (figuur 6; rode stippellijn).*
- *Net ten noorden van het onderzoeksgebied werd reeds een grootschalige opgraving uitgevoerd op de Gouden Leeuw-site. Tot de oudste sporen behoort een brede, oost-west georiënteerde gracht die in het noordelijk deel van het onderzoeksgebied werd aangesneden. Rekening houdende met de historisch-topografische gegevens, werd de grachtstructuur in verband gebracht met de begrenzing van de pré-stedelijke kern uit de 11de eeuw. Het verdere oostwaartse verloop van deze gracht kon tijdens archeologisch onderzoek op de Grote Markt in kaart gebracht worden (De Gryse, Eggermont 2017). Een reeks ruime kuilen kunnen met winningskuilen in verband gebracht worden. Verder werden over het opgravingsareaal werd net bovenop natuurlijke bodem (kreekvulling) een gelaagd ophogingspakket vastgesteld dat aan de hand van het aangetroffen vondstmateriaal ten vroegste te dateren is in de late 12de / vroege 13de eeuw. Doorheen dit pakket werden diverse laatmiddeleeuwse structuren aangetroffen in de vorm van mestkuilen en tonwaterputten.*
- *Deze resultaten zijn gelijkaardige met de waarnemingen die tijdens onderzoek op de Grote markt werden uitgevoerd.*
- *De Van Deventerkaart (1550) geeft duidelijk aaneengesloten bebouwing weer binnen het onderzoeksgebied.*
- *De Sanderuskaart (midden 17de eeuw) geeft tevens bebouwing weer. Binnen het onderzoeksgebied situeert zich tevens een verheven gebouw met toren, aangeduid als het Sint-Jorishof.*
- *De loopgravenkaarten geven geen loopgravenstelsels weer binnen het onderzoeksgebied. Mogelijk situeert er zich wel een observatiepost. Langsheen de Koning Albertstraat situeert er zich een prikkeldraadversperring.’*

5 ASSESMENTRAPPORT: RESULTATEN PROEFSLEUVEN

5.1 WERKWIJZE

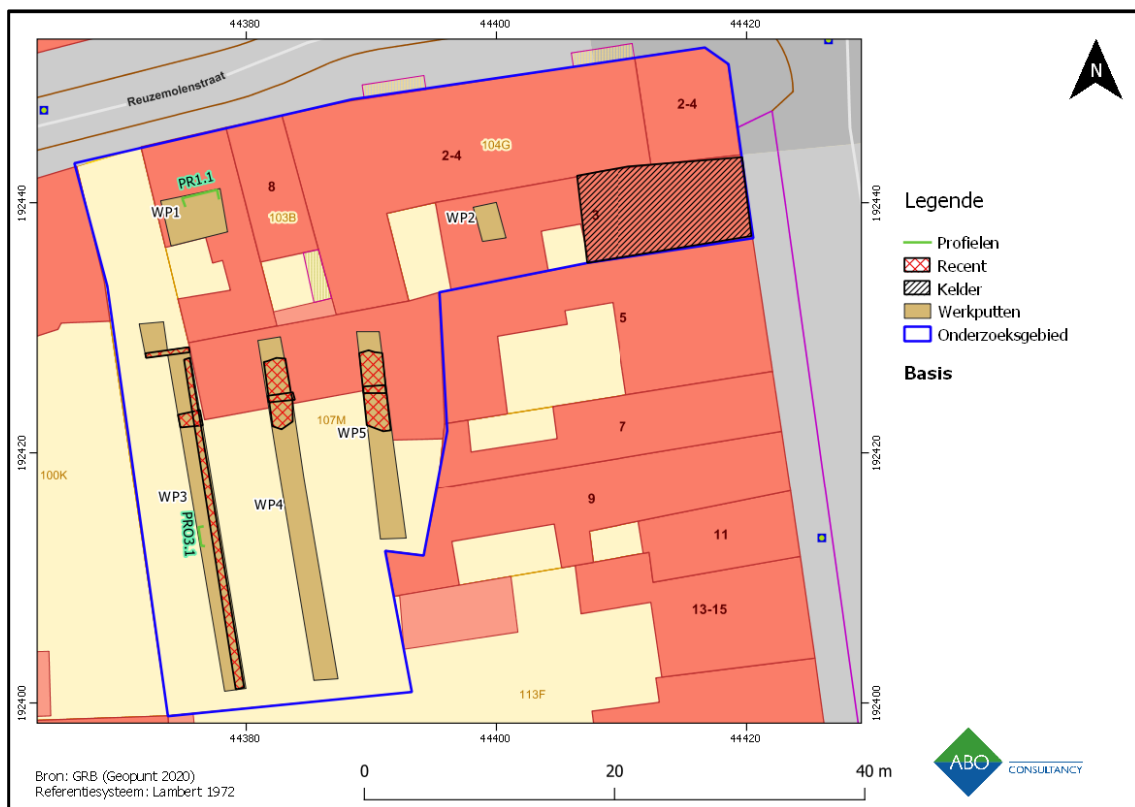
Op 14 juli 2020 werd door erkende archeologen Jan Coenaerts, Pedro Pype en Tine Van den Haute van ABO nv, een proefputten en -sleuvenonderzoek uitgevoerd op de hoek van de Reuzemolenstraat met de Koning Albertstraat te Diksmuide.

Figuur 7: Inplantingsplan van de voorgestelde proefputten en -sleuven (Bot, Willaert 2019)

5.2 OVERZICHTSPLAN

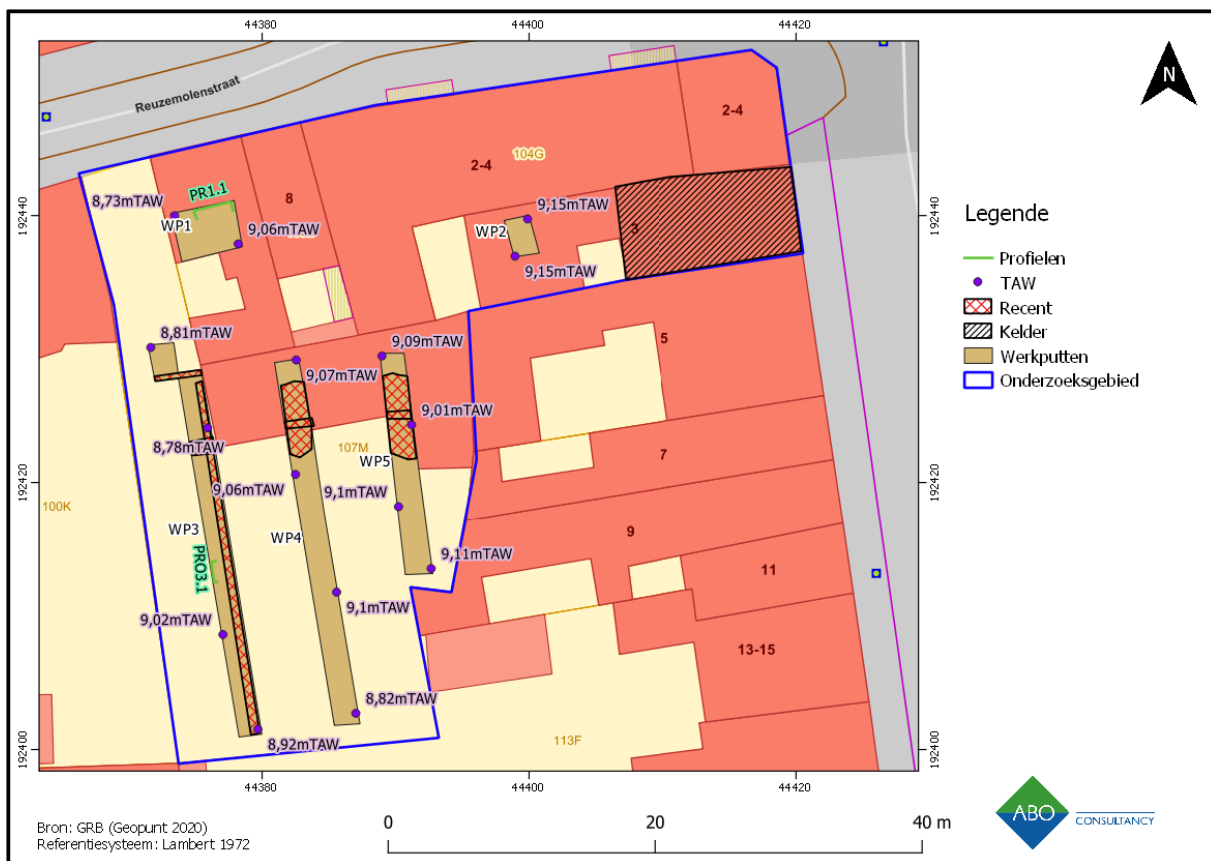
Het onderzoeksgebied werd overeenkomstig het Programma van Maatregelen geëvalueerd door middel van twee proefputten in het noordelijke gedeelte (Werkput 1 en 2) en drie proefsleuven in het zuidelijke gedeelte (Werkput 3 - 5, figuur 7 - 10). Het onderzoeksgebied bleek erg zwaar verstoord te zijn. Eveneens waren er meer kelders aanwezig dan verwacht. De kelders ter hoogte van de Reuzemolenstraat (voorziene proefput 1) waren niet gekend voor aanvang van het onderzoek, evenals de kelders en ondergrondse structuren (cisterne, beerputten) in het achterhuis van de Koning Albertstraat (voorziene proefput 2). Overzichtsfoto's kunnen gevonden worden in hoofdstuk 1.

Figuur 8: Algemeen grondplan op GRB met aanduiding van de werkputten en de geregistreerde profielen (ABO nv 2020)

Figuur 9: Algemeen grondplan op orthofoto met aanduiding van de werkputten en de geregistreerde profielen (ABO nv 2020)

Figuur 10: Algemeen grondplan op GRB met aanduiding van de werkputten en TAW-waarden (ABO nv 2020)

5.3 DEKKINGSGRAAD

Werkput	Oppervlakte	Oppervlakte kijkvenster
WP 1	18,5 m ²	nvt
WP 2	12 m ²	nvt
WP3	64,3 m ²	nvt
WP 4	63 m ²	nvt
WP 5	32 m ²	nvt
Totaal	189,8m²	

Figuur 11: overzicht percentages (ABO nv 2020)

De bedreigde zone van het onderzoeksgebied omvat 1526m². De strategisch geplaatste proefputten en –sleuven voorzien in het programma van maatregelen voorziet een dekkingsgraad van 168m² of 9%. De dekkingsgraad van de uitgevoerde sleuven en proefputten bedraagt 189,8m². Dit is 12,4% van het totale onderzoeksgebied. Hierdoor is de dekkingsgraad meer dan voldoende, zeker op een site met een verwachte complexe stratigrafie.

5.4 AFWIJING PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Er is een kleine afwijking van het programma van maatregelen, aangezien werkput 3 een 2-tal meter werd verlegd in oostelijke richting omwille van de aanwezigheid van een recente funderingsmuur

(figuur 8 - 10). Ook de voorziene proefput ter hoogte van de Koning Albertstraat (werkput 2) moest meer westelijk worden aangelegd door de aanwezigheid van kelders (cf. figuur 8-10). Deze kelders worden niet verwijderd. De keldervloer wordt in situ gelaten en opgevuld met breekzand, waardoor het niet als opportuun werd beschouwd om hier een proefput aan te leggen.

5.5 OBSERVATIES EN REGISTRATIES VAN VONDSTEN

Tijdens het onderzoek werden in werkput 1 een aantal antropogene accumulatiepakketten aangesneden die tot stand kwamen in functie van het ophogen/bouwrijp maken van het terrein. In deze werden een paar grijsgebakken aardewerkfragmenten aangetroffen die slechts een algemene datering toelaten in de volle of late middeleeuwen.

5.6 OBSERVATIES EN REGISTRATIES VAN STALEN

Er werden geen stalen genomen voor natuurwetenschappelijke analyses.

5.7 CONSERVATIE ASSESSMENT

Er werden geen vondsten aangetroffen die specifieke conservatie-maatregelen vereisen.

6 ASSESSMENT VAN SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN STRUCTUREN

6.1 WERKPUT 1 (PROEFPUT 1)

Werkput 1 werd aangelegd in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied ter hoogte van de Reuzemolenstraat en heeft een oppervlak van 18,5m² (figuur 11). Deze werkput volgde grotendeels de contour van de aanwezige kelder. Keldermuren en vloer werden verwijderd om een assessment van eventuele aanwezige archeologische resten te evalueren.

Hierbij kwam een vroeg 20ste eeuwse bakstenen kelder van binnenwerks 4x6m aan het licht die in verband te brengen is met de gesloopte woning langs de Reuzemolenstraat (figuur 11). De constructie is opgetrokken in een machinaal (strengpers) gevormde polderbaksteen met toepassing van een metselmortel op basis van Portlandcement. De binnenzijde bleek afgewerkt met een bepleistering op basis van Portlandcement.

Figuur 12: Algemeen zicht op Werkput 1 (ABO nv 2020)

6.1.1 STRATIGRAFIE

Na het verwijderen van de bakstenen keldermuren kon langsheen de noordrand inzicht verkregen worden in de bodemopbouw. Deze wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een accumulatie van antropogene pakketten aangebracht op de onderliggende zandige geulafzettingen (profiel 1). De top van de geulsedimenten situeert zich op ca. 5.70m TAW.

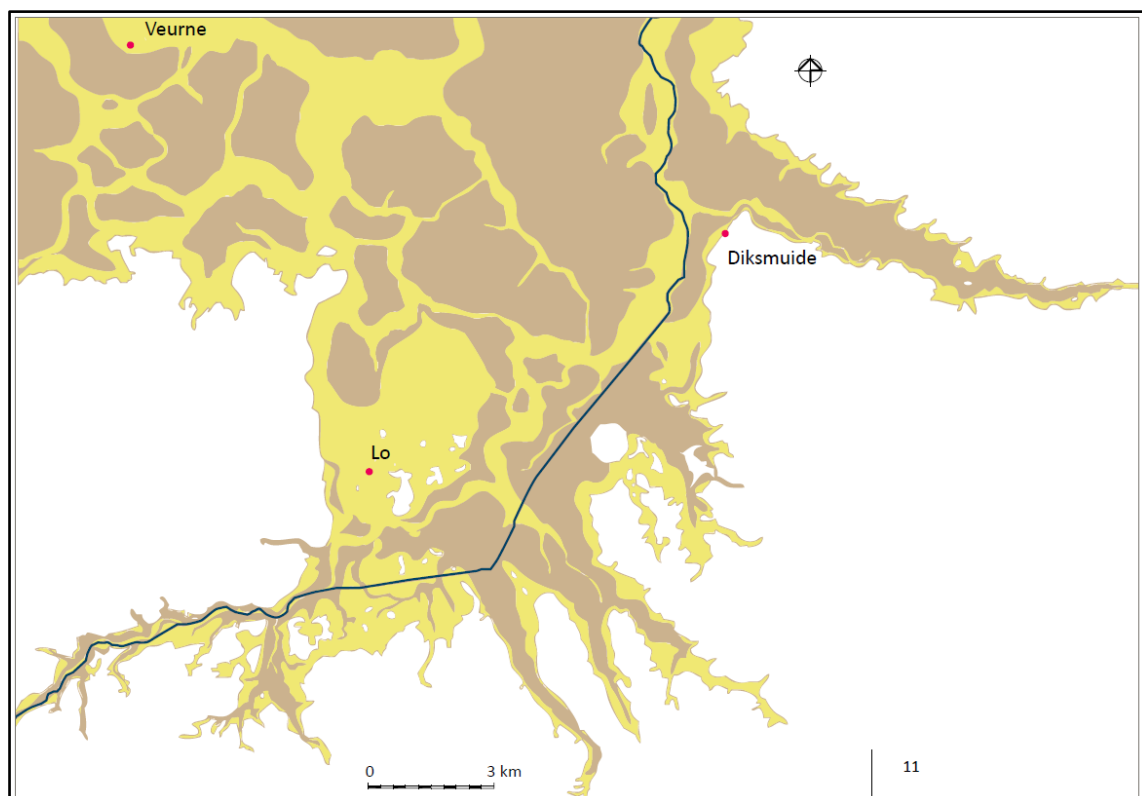
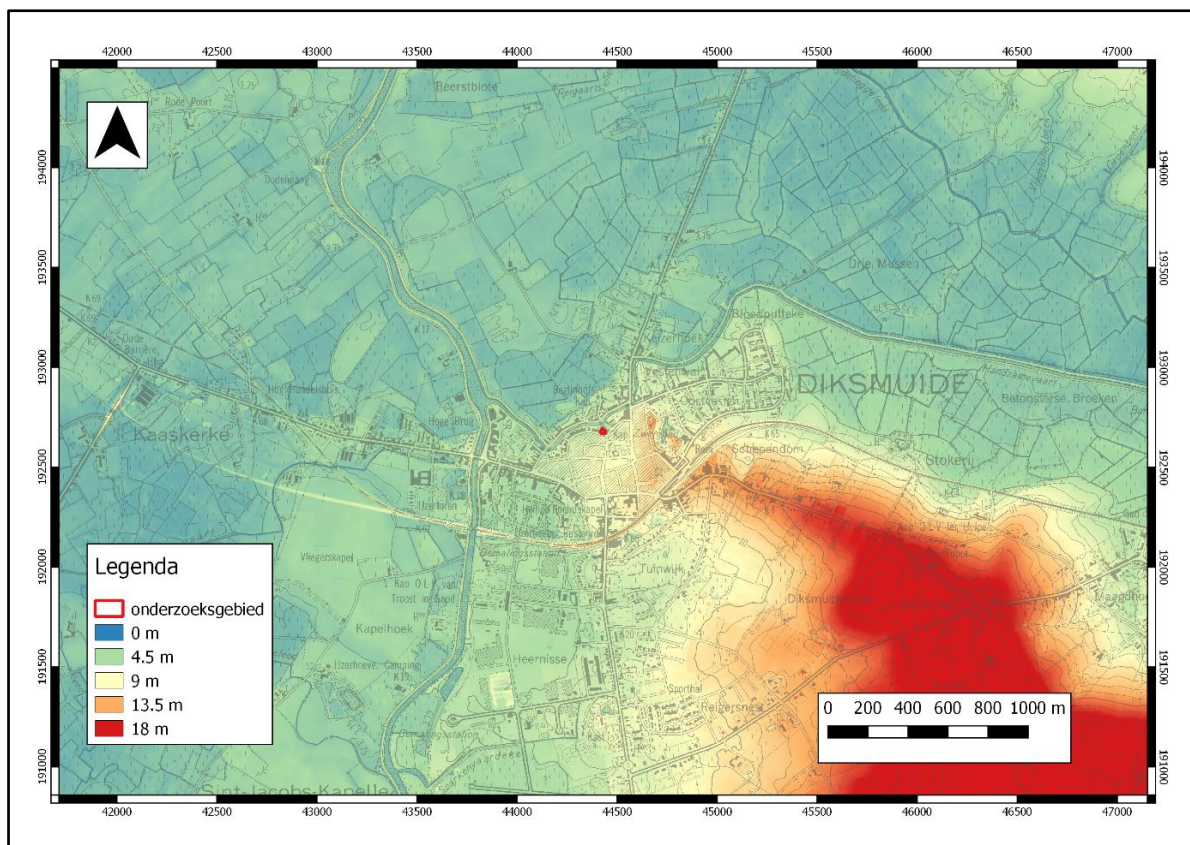

Figuur 13: Profiel 1 in Werkput 1 met antropogene accumulatie boven opgevulde geul (ABO nv 2020)

Landschappelijk bevindt het studiegebied zich dan ook op de overgang van een Pleistocene zandrug en de vallei van Handzame Vaart (figuur 13). Deze gaat terug tot een laat-Holocene getijdengeul met een steile zuidelijke oever ingesneden in het Pleistocene dekzand en liep tamelijk ver door in oostelijke richting. Omwille van de hoger gelegen noordwestelijke uitloper van de pleistocene zandrug werd een bocht gevormd in de loop van de voormalige geul, waardoor een zuidelijke zijtak werd gevormd (figuur 11, Baeteman 2011).

Dit betekent dan ook dat de oudste kern van de latere stad Diksmuide ingepland werd op de zuidelijke oever van de voormalige Handzame-geul. Vandaar uit werd door middel van systematische grondaanplempingen in oostelijke en zuidelijke richting letterlijk het fundament gelegd voor de vol- en laatmiddeleeuwse stadsuitbreiding.

Tijdens een archeologisch onderzoek ter hoogte van de Wilgendijk kon inzicht verkregen worden in de antropogene demping van de Handzame-geul (Pyper en Coenaerts 2019).

Een quartair geologische kartering is beschikbaar voor het onderzoeksgebied (figuur 17) (Bogemans, Baeteman 2006). Op basis van de Quartair geologische profieltypekaart en bijhorende toelichting kunnen de belangrijkste fasen in de Quartair geologie van de regio rond het onderzoeksgebied afgeleid worden.

Het onderzoeksgebied is op basis van de profieltypekaart gesitueerd in een gebied gekarteerd onder profieltypecode 1, aan de grens met een gebied met code 6. Code 1 betreffen afzettingen van zandig tot kleiig materiaal die minder dan 1,2m dik zijn. Het gebied gecodeerd als code 6 ligt ten noorden, noordwesten en noordoosten, en volgt de vallei van de Handzamevaart. Dit profieltype komt overeen met Holocene afzettingen aan de randen van de vallei en bestaan hier uit klei of zandige afzettingen op een laat-Pleistoceen pakket van eolisch zand tot zandleem.

Een geologisch profiel werd opgemaakt, ongeveer dwars op de vallei, om enerzijds het belang van de eolische- en hellingsafzettingen op de valleiwallen weer te geven en anderzijds het bestaan van een actieve vallei in het Boven-Pleistoceen aan te tonen (figuur 15, Bogemans, Baeteman 2006, p. 24).

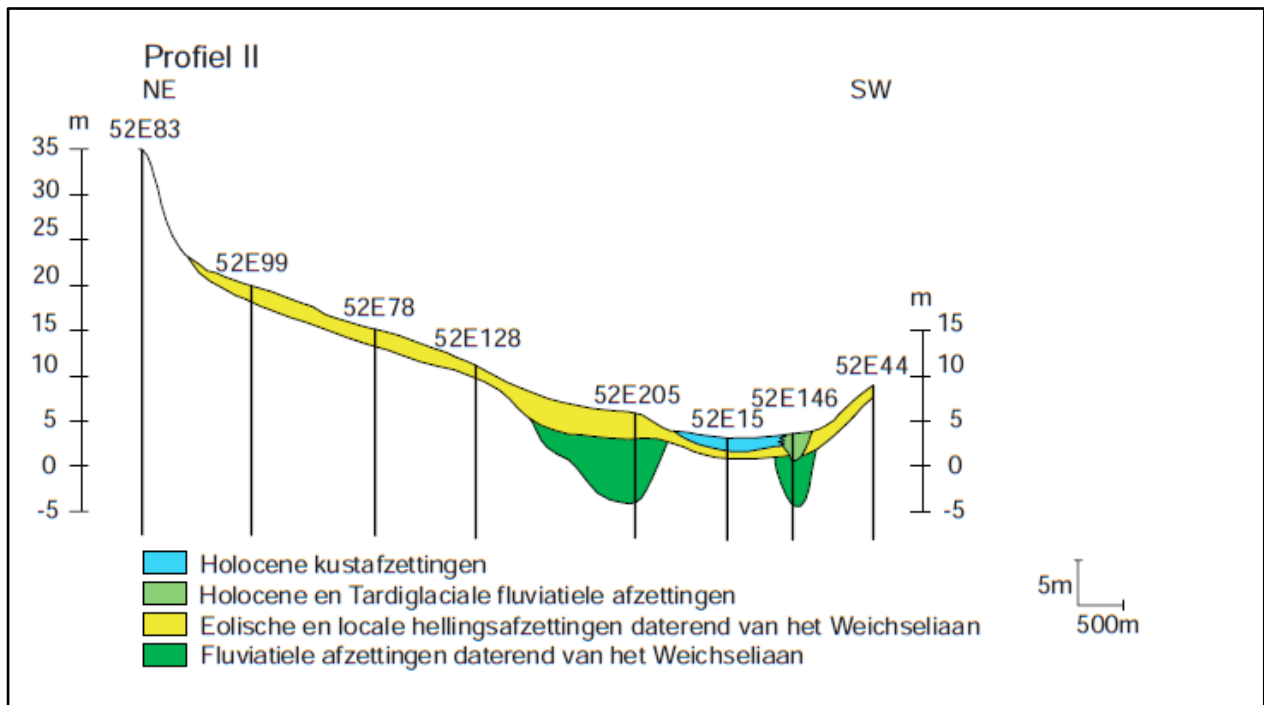
De toenmalige Handzame had, als gevolg van de uitloper van de pleistocene zandrug, alvast een zuidelijke vertakking, waarvan de geulopvullingen werden aangetroffen tijdens het archeologisch onderzoek op de Gouden Leeuw-site (figuur 16).

Dit betekent dan ook dat de aanwezige opge vulde geul ter hoogte van de Reuzemolenstraat tevens met die zijtak in verband gebracht kan worden.

De top van de geulvulling kenmerken zich door een afwisseling van zeer dunne gelamineerde afzettingen van zand met silt en/of klei (*tidal bedding*) en fijn veendetritus en is kenmerkend voor de Laat-Holocene geulopvullingen (Bogemans, Baeteman 2006, p. 17). De top van de geulvulling situeert zich op ca. 5,70m TAW.

De gereduceerde kleiige lagen vertonen duidelijke donkere reductievlekken gevormd door de aanwezigheid van pyriet als gevolg van bacteriële reductie (Baeteman, Pieters 2013, p. 38). De aanwezigheid van pyriet wijst op sterk reducerende condities in het sediment na de afzetting en toont aan dat de afzettingen een tijdlang onder stilstaand water kwamen te staan.

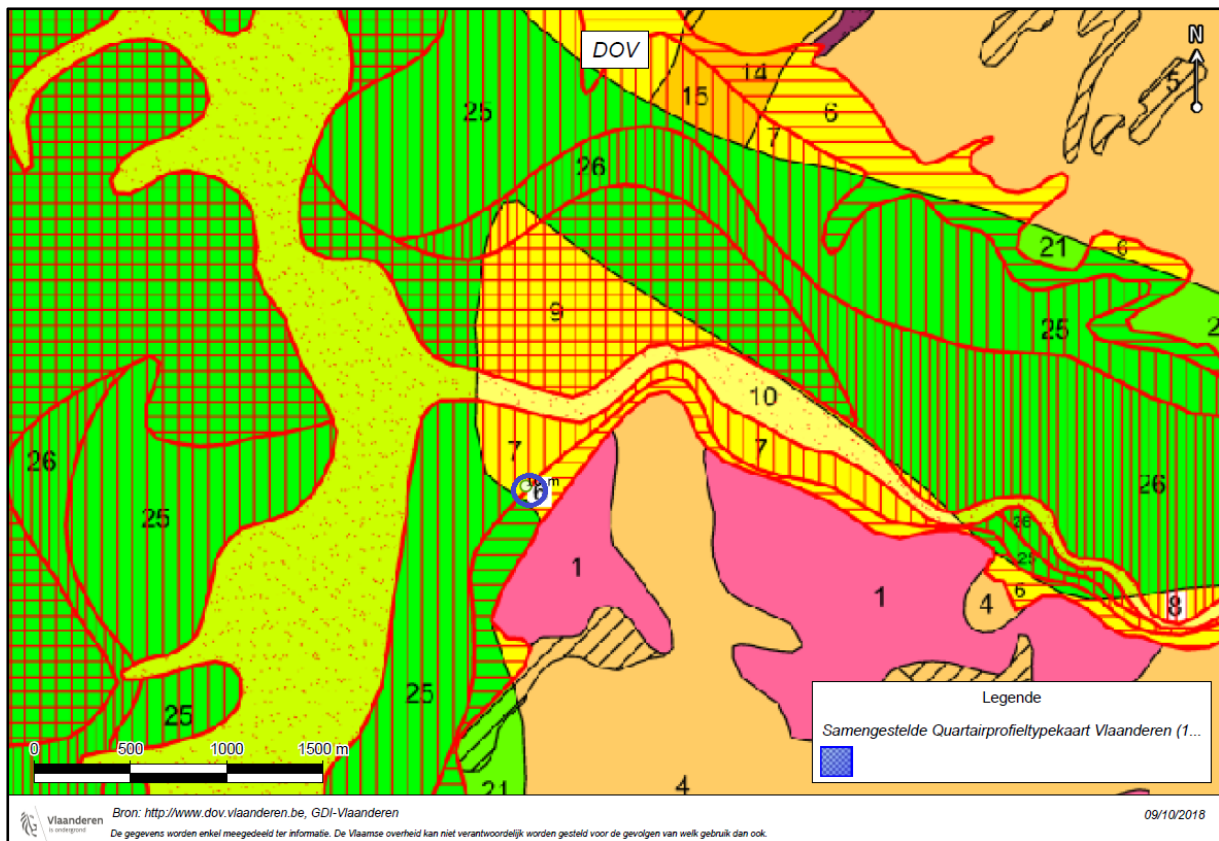
Tijdens recent onderzoek langs de Wilgendijk kon tevens inzicht verkregen worden in de antropogene demping van de Handzame-geul (Pype en Coenaerts 2019). De bovenste opvulling van de geul vertoont dezelfde kenmerken en situeert zich daar op ca. 5,4m TAW.

Figuur 16: Geologische doorsnede van de Handzamevallei (Bogemans, Baeteman 2006, p. 24)

Figuur 17: Geulopvulling en antropogene demping op de Gouden Leeuwsite (Pyper, Boncquet en De Gryse 2011)

Figuur 18: Quartair profieltypekaart 1/50.000 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (DOV Vlaanderen 2019)

Antropogene grondaccumulatie

De boven de opgeslibde geul aanwezige antropogene pakketten worden gekenmerkt door een heterogeen donkerbruine sterk organisch en humeus pakket met een dikte van ca. 2m. Het pakket wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van organische resten van planten, mestlenzen en sporadisch gebruiksaardewerk (figuur 19).

Deze pakketten werden systematisch aangebracht in de loop van de 12de tot finaal 14de eeuw in functie van het creëren van nieuw bouwterrein in het kader van de verdere stadsuitbreiding.

Inzicht in de aard en datering van deze pakketten werd reeds eerder bekomen tijdens archeologisch onderzoek ter hoogte van de omgeving van de Reuzemolenstraat/Generaal Baron Jacquestraat (Pype, Boncquet en De Gryse 2011), de Grote Markt (De Gryse, Eggermont 2017) en recent nog ter hoogte van de Wilgendijk (Pype & Coenaerts 2019).

Bovenop dit organisch accumulatiepakket is er de aanwezigheid van een gemiddeld 1,00m dik puinpakket en kan mogelijk in verband gebracht worden met de herbouwfase na de Eerste Wereldoorlog. Ook elders in de historische binnenstad werd dit pakket vastgesteld zoals reeds bij eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek is gebleken.

Figuur 19: Profiel 1 in proefput 1 met aanduiding van de gelaagdheid (ABO nv 2020)

6.1.2 ARCHEOLOGISCHE SPOREN

Er werden in werkput 1 geen archeologische sporen aangetroffen.

6.2 WERKPUT 2 – 4 (PROEFSLEUF 3 - 5)

De proefsleuven 3 tot en met 5 werden aangelegd in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied. Omwille van de ondiepe aanleg (max. -0,8m-mv) van de proefsleuven werden vooral recente verstoringen aangetroffen in de vorm puinpakketten doorspekt met funderingsmuren, uitbraakkuilen en nutsleidingen.

Figuur 20: Algemeen zicht op proefsleuf 3 en recente verstoringen (ABO nv 2020)

Figuur 21: Algemeen zicht op proefsleuf 4 met recente verstoringen (ABO nv 2020)

6.2.1 STRATIGRAFIE

Omwille van de beperkte diepte van de proefsleuven (max. -0,8m-mv) zoals voorzien in het programma van maatregelen wegens de beperkte diepte van de bodemingreep ter hoogte van de proefsleuven werd bijgevolg dan ook beperkt inzicht bekomen in de stratigrafische opbouw in het zuidelijke gedeelte van het onderzoeksgebied. Ter hoogte van proefsleuf 4 moest er volgens het programma van maatregelen slechts tot -0,50m-mv worden gegaan. Door de aanwezige leidingen en puin kon er geen vlak worden aangelegd op deze diepte. Hierdoor is

De bodemopbouw wordt in de proefsleuven gekenmerkt door een heterogeen puinpakket van zeer recente aard doorsneden door recente funderingsmuren en nutsleidingen.

Figuur 22: Profiel 1 in proefsleuf 3 (ABO nv 2020)

6.2.2 ARCHEOLOGISCHE SPOREN

Er werden in de proefsleuven geen archeologische sporen aangetroffen.

6.3 WERKPUT 5 (PROEFPUT 2)

Proefput 5 werd aangelegd ter hoogte van de zone voor de geplande nieuwbouw langs de Koning Albertstraat. Hierbij kwam een vroeg 20ste eeuwse bakstenen kelder aan het licht die in verband te brengen is met de gesloopte woning langs de Reuzemolenstraat (figuur 23). De constructie is opgetrokken in een machinaal (strengpers) gevormde polderbaksteen met toepassing van een metselmortel op basis van Portlandcement. De binnenzijde bleek afgewerkt met een bepleistering op basis van Portlandcement.

6.3.1 STRATIGRAFIE

Omwille van de aanwezigheid van een recente overwelfde kelderstructuren en een putdeksel van een ruime citerne kon geen inzicht bekomen worden in de stratigrafische opbouw in deze zone. Nagenoeg het hele perceel aan de Koning Albertstraat bevatte ondergrondse structuren die het aanwezige archeologische bodemarchief verstoord hebben.

Figuur 23: Recente overwelfde bakstenen structuur in werkput 5 (ABO nv 2020)

Figuur 24: Betonnen putdeksel van een ondergrondse watercisterne in werkput 5 (ABO nv 2020)

6.3.2 ARCHEOLOGISCHE SPOREN

Er werden in proefput 2 geen archeologische sporen aangetroffen.

6.4 ASSESSMENT VAN SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN

Tijdens het uitgevoerde vooronderzoek door middel van proefputten en proefsleuven werden er geen archeologische sporen of structuren aangetroffen.

In proefput 1 kon wel een beperkt inzicht bekomen worden in de aanwezige antropogene accumulatiepakketten die in de volle-/late middeleeuwen werden aangebracht in functie van het ophogen en bewoonbaar maken van de zuidelijke oever van de dichtgeslibde Handzame-geul.

7 INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Het onderzoeksgebied situeert zich net buiten de, intussen archeologisch aantoonbare pré-stedelijke kern begrensd door een D-vormige grachtstructuur, ingericht ter hoogte van de zuidelijke oever van de Handzame-vallei. Deze vallei gaat oorspronkelijk terug tot een met geulsedimenten opgevulde getijdengeul die verder verliep in oostelijke richting met een zuidelijke vertakking.

In functie van de inrichting van en verdere uitbouw buiten deze pré-stedelijke kern werd in de loop van de late 12de / eerste helft 13de eeuw de gracht van de pré-stedelijke kern opgegeven en gedempt en werd systematisch een aanvang gemaakt met het geleidelijk kunstmatig ophogen van de zuidelijke oever van de vallei in zuidelijke en oostelijke richting van de pré-stedelijke kern door middel van grondaccumulatie vermengd met huishoudelijk afval. De in proefput 1 vastgestelde antropogene pakketten dienen dan ook in dit licht gezien te worden.

Ook de antropogene accumulatiepakketten die ter hoogte van de Reuzemolenstraat/Generaal Baron Jacqueslaan, de Grote Markt en de Wilgendijk reeds eerder tijdens archeologisch onderzoek werden waargenomen dienen in deze fase van verdere stadsuitbreiding gezien te worden.

7.1 BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN

- Hoe diep bevindt zich het archeologische niveau?

In proefput 1 werd de top van de vol-/laatmiddeleeuwse antropogene grondaccumulatie aangesneden op ca. 1-1.50m-mv. Elders werden er, omwille van de ondiepe bedreiging en bijgevolg ondiepe aanleg van de werkputten, er geen archeologische niveaus aangesneden.

- In hoeverre is het plangebied verstoord?

Het onderzoeksgebied is reeds tot op het niveau van de geplande werken grotendeels verstoord als gevolg van aanwezige 20ste eeuwse kelderstructuren, funderingsmuren, nutsleidingen en puinpakketten. Vooral de zone ter hoogte van de Koning Albertstraat en langsheen de Reuzemolenstraat bleken diepgaand verstoord als gevolg van de aanleg van recente kelderstructuren.

- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?

Er werden tijdens het vooronderzoek geen archeologische niveaus aangetroffen.

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

Niet van toepassing.

- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

Niet van toepassing.

- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?

Niet van toepassing.

- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?

Niet van toepassing.

- Wat zijn de materiele aanwijzingen hiervoor?

Niet van toepassing.

- Passen deze in de historische context van de locatie?

Niet van toepassing.

- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?

Tijdens het vooronderzoek werden er slechts in het antropogene ophogingspakket in proefput 1 enkele wandfragmenten van lokaal/regionaal grijsgebakken gedraaid aardewerk aangetroffen die in de volle- en/of late middeleeuwen kunnen gedateerd worden, meer bepaald tussen de late 12de tot uiterlijk 14de eeuw.

- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?

De aangetroffen ophogingslagen die in proefput 1 werden vastgesteld worden gekenmerkt door de aanwezigheid van heterogene donkerbruine organische pakketten vermengd met mestlazen en sporadisch gebruiksaardewerk.

Op basis van de enkele grijsgebakken wandfragmenten en naar analogie met de reeds gekende informatie omtrent de antropogene accumulatiepakketten in de historische kern van Diksmuide kunnen deze algemeen gedateerd worden in de late 12de / vroege 13de tot uiterlijk 14de eeuw.

- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd te worden voor een vervolgonderzoek?

Gezien de volledige afwezigheid van archeologische sporen dient er geen vervolgonderzoek uitgevoerd te worden.

Specifiek:

- Zijn er archeologische resten te herkennen die in verband te brengen zijn met het Sint-Jorishof? Wat zijn de kenmerken van deze archeologische resten?

Er werden geen archeologische resten aangetroffen die in verband te brengen zijn met het Sint-Jorishof.

- Is er een W.O.I. observatiepost aanwezig binnen het plangebied? Hoe is deze opgebouwd?

Er werden geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van een W.O.I. observatiepost binnen het onderzoeksgebied.

8 BESLUIT

Tot besluit kan gesteld worden dat het uitgevoerde vooronderzoek langs de Reuzemolenstraat en de Koning Albertstraat te Diksmuide beperkte archeologische gegevens heeft opgeleverd met betrekking tot de landinname en het bouwrijp maken van de zuidelijke oever van de Handzame-vallei vanaf de volle tot de late middeleeuwen.

Wat betreft de natuurlijke vallei van de Handzame situeert het onderzoeksgebied zich ter hoogte van de zuidelijke oever van een opgevulde geul. De aanwezigheid van gelamineerde geulsedimenten werden vastgesteld op een diepte van ca. 3m onder het huidige maaiveld ter hoogte van de Reuzemolenstraat.

De vastgestelde antropogene accumulatiepakketten bovenop de opgeslibde geul wijzen op het verder bouwrijp maken van terrein net buiten de 11de eeuwse pré-stedelijke kern in het kader van de verdere zuid- en oostwaartse stadsuitbreiding in de 12de/13de eeuw.

Archeologische sporen of structuren werden niet aangetroffen en is gebleken dat het onderzoeksgebied minstens tot het niveau van de geplande werken reeds grotendeels verstoord is als gevolg van recente bodemingrepen.

Omwille hiervan wordt **geen verder vervolgonderzoek geadviseerd en volgen er geen verdere maatregelen (vrijgave).**

9 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		16 juli 2020
Toon Moeskops	Business Unit Manager		16 juli 2020
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		16 juli 2020

10 BIBLIOGRAFIE

10.1 LITERAIRE BRONNEN

Baeteman, C. 2011: Ontstaan en evolutie van de IJzer- en de Handzamevallei. In: Zwaenepoel, A., Baeteman, C., Vandamme, D. (red.) De broeken van de IJzer- en Handzamevallei. Inverde.

Bogemans F., Baeteman C., 2006: Kaartblad 20: Veurne-Roeselare. Toelichtingen bij de quartairgeologische kaart van België – Vlaams gewest. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

De Gryse, J., m.m.v. Eggermont, S. 2018: Grote Markt (Diksmuide, West-Vlaanderen). Archeologisch vooronderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstelling. Eindverslag. Rapport Ruben Willaert bvba.

De Meulemeester J. 1984: De Vroegste Geschiedenis Van Diksmuide: Met Archeologische Bril Bekeken, Den Dyze 3, 4-9.

De Meulemeester J. 1988. Karolingische castra en stadsontwikkeling: enkele archeo-topografische suggesties. Ontstaan en vroegste geschiedenis van de middeleeuwse steden in de Zuidelijke Nederlanden. Een archeologisch en historisch probleem. Handelingen, 1990.

Dewilde M. 1986: De Topografische Groei Van Diksmuide - Deel 1, Den Dyze 5, 134-147.

Pype P., Bonquet T. & De Gryse J. 2011: Archeologisch Onderzoek Op De Gouden Leeuw-Site (Diksmuide, Prov. West-Vlaanderen), Sijsele.

Termote J. 2011: De Bedijkingshistoriek Van De IJzer- En De Handzamevallei. In: Zwaenepoel A. & Verhaeghe F. (Red.), De Broeken Van De IJzer- En Handzamevallei, 17-31.

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

10.2 ONLINE BRONNEN

Baeteman, C. 2011: Ontstaan en evolutie van de IJzer- en Handzamevallei. <https://www.researchgate.net/publications/244482980>.

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart>.

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart>.

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> geraadpleegd op 11 mei 2017).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be

Forum Eerste Wereldoorlog [Online], <http://www.forumeerstewereldoorlog.nl>